

Владислав Сухаренко

директор державного закладу «Спеціалізований (спеціальний) санаторій «Аркадія» Міністерства охорони здоров'я України»,
аспірант кафедри гуманітарних та соціально-політичних наук
ОРИДУ НАДУ при Президентові України

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САНАТОРНО-КУРОРТНОЇ ГАЛУЗІ

У статті розглянуті фундаментальні концепції, теорії, моделі вітчизняних та зарубіжних вчених в сфері дослідження еволюції теоретичних уявлень про категорію «ресурси» від розуміння сутності ресурсу як фактора суспільного виробництва в класичній економічній думці до появи ресурсної теорії фірми. Уточнено термінологічний апарат управління ресурсним забезпеченням санаторно-курортної галузі. Надано авторське визначення ресурсного забезпечення санаторно-курортної галузі. Запропоновано модель ресурсного забезпечення суб'єктів господарювання санаторно-курортної галузі з позиції процесно-функціонального підходу.

Ключові слова: ресурси; ресурсне забезпечення; санаторно-курортна галузь; санаторно-курортні заклади; процес ресурсного забезпечення; формування; розподіл; відтворення ресурсів.

Vladyslav Sukharenko

Director of the state institution «Specialized (special) Sanatorium «Arcadia» of the Ministry of Health of Ukraine»,
PhD student of Humanitarian and Socio-Political Studies Chair
of the ORIPA NAPA under the President of Ukraine

THEORETICAL FUNDAMENTALS OF RESOURCE PROVISION OF THE SANATORIUM AND RESORT INDUSTRY

The article considers the fundamental concepts, theories, models of domestic and foreign scientists in the study of the evolution of theoretical ideas about the category of «resources» from understanding the essence of the resource as a factor of social production in classical economic thought to the emergence of resource theory. The terminological apparatus of resource management of the sanatorium-resort industry has been specified. The author's definition of resource provision of the sanatorium-resort industry is given. A model of resource provision of business entities of the sanatorium-resort industry from the standpoint of process-functional approach is proposed.

The basis for the development of the sanatorium and resort industry of Ukraine is the availability and integrated use of resources which, taking into account the introduction of new technologies, are a factor of innovative development and the basis for creating competitive advantages of organizations and institutions. Modern understanding of the essence of resources is the result of long-term development of scientific thought. The basis of modern scientific theories that study the formation, distribution and use of limited resources for the production of useful goods is the resource theory of the firm. The essence of the resource theory of the firm is the need to constantly and timely identify, develop, protect the resource base of the organization, using new combinations of resources, which should ensure the effective transformation of resources in the organization into values for consumers.

Currently, resource theory in management has several different schools that demonstrate the unity of understanding of the essence of competitive advantage, which is achieved by the presence of a unique combination of resources and competencies of the firm.

The article establishes that the resource theory in the management of the sanatorium-resort industry should be based on the study of resources using systemic, functional, process and balance approaches, which will identify the main characteristics of different types of resources, types of relationships between them, factors of influence, possible transformational changes, to create an information-analytical base of their analysis for development and decision-making on resource management.

Despite the importance, functionality and comprehensiveness of the study of resources by representatives of various scientific fields, there is still no theoretical integrity in the representation of the process of resource provision of economic entities. Under the resource provision of business entities of the sanatorium-resort industry, we propose to understand a comprehensive, continuous, balanced process of state creation of conditions for the formation, distribution, reproduction of various resources for the implementation of strategic goals of the industry and development.

The process of resource provision of the sanatorium-resort industry covers the stages of formation, distribution and reproduction of resources. The article presents a model of resource provision of the sanatorium-resort industry from the standpoint of process-functional approach. The application of the model of resource provision in the practical activities of economic entities of the sanatorium-resort industry will improve the quality of medical services by improving the effectiveness of the resource provision process.

Key words: resources; resource provision; sanatorium-resort industry; sanatorium-resort institutions; process of resource provision; formation; distribution; reproduction of resources.

Постановка проблеми

Постановка проблеми. В умовах реформування системи охорони здоров'я, підвищення вимог до організації системи реабілітації інвалідів і хворих, удосконалення відновлювального лікування і профілактики загострення хронічних захворювань, що обумовлено погіршенням загальної медико-демографічної ситуації в країні і стану здоров'я різних контингентів населення, одним із пріоритетів державної політики в сфері охорони здоров'я є розвиток реабілітаційної медицини і використання для цих цілей ресурсів санаторно-курортних закладів. Як важливий структуроутворюючий елемент системи охорони здоров'я, санаторно-курортна галузь поєднує у процесі реабілітації населення всі групи ресурсів, є джерелом задоволення потреб суспільства у медичних послугах та є базою для працевлаштування певної кількості працівників.

Для вирішення проблеми удосконалення діяльності санаторно-курортних закладів в умовах нестабільності соціально-економічної і медико-демографічної ситуації в суспільстві необхідний комплексний підхід, який, з одного боку, враховуватиме характеристики стану здоров'я населення, його потреби в реабілітації, а з іншого боку – досягнутий рівень функціонування санаторно-курортних закладів і можливості удосконалення механізмів їх ресурсного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

В останні десятиріччя проблематика функціонування та розвитку санаторно-курортної галузі привертала увагу багатьох вітчизняних вчених. Низка питань державного управління розвитком санаторно-курортної галузі висвітлена в працях таких вчених, як І. Артюхова, О. Балабанова, О. Бейлик, І. Бережна, М. Бойко, М. орущак, Б. Буркинський, В. Василенко, С. Васильчак, О. Галаченко, Л. Гринів, П. Гудзь, О. Гулич, Ю. Деркач, І. Дишловий, А. Єлістратова, В. Єфимова, О. Жидяк, В. Кифяк, А. Ліпенцев, М. Мальська, А. Пегушина, О. Севастьянова, С. Слепаков, В. Смолій, М. Субота, С. Цьохла, О. Чайковська.

О. Галаченко, досліджуючи проблему формування регіональної політики розвитку санаторно-курортних послуг, наголошує, що передумовою підвищення ефективності функціонування санаторно-курортного комплексу є впровадження інновацій на основі ефективного використання ресурсного потенціалу оздоровчих закладів і регіону, інфраструктурного забезпечення, новітніх технологій, врахування впливу інституційного середовища і маркетингової діяльності та створення сучасних санаторно-курортних продуктів [1, с. 3].

Теоретичні та прикладні аспекти розвитку санаторно-курортної сфери розробляли зарубіжні дослідники: Н. Ален, І. Барчуков, Л. Бол, Д. Бугаліс, Дж. Гендерсон, І. Інскіп, А. Параскевас, М. Стельцнер, Дж. Флетчер, М. Юн.

Відаючи належне науковим напрацюванням вище відмічених авторів, необхідно відзначити, що переважна більшість отриманих результатів стосується формування державної та регіональної політики розвитку санаторно-курортних послуг, підвищення конкурентоздатності національного санаторно-курортного продукту, формування стратегії розвитку рекреаційно-теристичних регіонів і підприємств. Разом з тим, проблема

удосконалення механізмів ресурсного забезпечення санаторно-курортної галузі з метою підвищення якості реабілітаційних послуг не знайшла належного відображення. Зазначене зумовило актуальність розв'язання цієї проблеми.

Актуальність дослідження посилюється:

- важливістю розвитку існуючих теоретико-методологічних підходів до управління ресурсним забезпеченням закладів санаторно-курортної сфери;
- фокусуванням уваги більшості наукових розробок на розгляді окремих видів ресурсів без врахування їх взаємозв'язку і взаємозалежності, взаємодоповнюваності і якісної неоднорідності та можливості комбінування;
- відсутністю теоретичної цілісності в представленні процесу ресурсного забезпечення санаторно-курортної галузі.

Перераховані фактори визначають необхідність формування цілісної теоретико-методологічної бази, яка б дозволила розробку ефективних механізмів, які б дозволили забезпечити сталий розвиток санаторно-курортної галузі на основі підвищення результативності управління її ресурсним забезпеченням.

Мета

Мета статті – подальший розвиток теоретичних положень ресурсного забезпечення санаторно-курортної галузі.

Виклад основного матеріалу

Основою розвитку санаторно-курортної галузі України є наявність і комплексне використання ресурсів які, з урахуванням впровадження новітніх технологій, є фактором інноваційного розвитку та підґрунтям створення конкурентних переваг організацій і закладів галузі.

Господарський кодекс України визначає галузь – як сукупність усіх виробничих одиниць, які здійснюють переважно однакові або подібні види виробничої діяльності [2, ст. 260]. Отже, санаторно-курортна галузь – сукупність суб'єктів господарювання, які здійснюють санаторно-курортну діяльність. За класифікацією видів економічної діяльності України – діяльність санаторно-курортних закладів відноситься до виду охоронооздоровчої діяльності – «діяльність лікарняних закладів – короткострокове та тривале перебування пацієнтів у лікарнях широкого профілю, які здійснюють медичну, діагностичну та лікувальну діяльність» [3]. За Господарським кодексом України, вид господарської діяльності має місце у разі об'єднання ресурсів (устаткування, технологічних засобів, сировини та матеріалів, робочої сили) для створення виробництва певної продукції або надання послуг [2, ст. 259].

В загальному розумінні ресурси представляють собою сукупність елементів, які можуть бути використаними людиною для життєдіяльності та залученими в процес праці для виробництва різноманітних споживчих вартостей. Ресурси в економіці – це реальні потоки й запаси всіх видів чинників, використовуваних суспільством [4, с. 30].

Сучасне розуміння сутності ресурсів є результатом тривалого розвитку наукової думки. Перші свідчення щодо формування суспільних знань про ресурси і усвідомлення їх значимості можна знайти ще в епоху

становлення первинних суспільств. Розуміння сутності ресурсів як основи суспільного розвитку стало формуватися в епоху розквіту древніх рабовласницьких цивілізацій. До початку 17 сторіччя ресурси та їх обмеженість все ще не були об'єктом наукового аналізу. Окремі елементи наукової теорії ресурсів починають з'являтися лише в епоху становлення класичної політичної економії (18-19 ст.).

Базою сучасних наукових теорій, які вивчають формування, розподіл і використання обмежених ресурсів для виробництва корисних благ є теорія наукового пізнання ресурсів, сформульована Жаном Батистом Сеем в епоху становлення класичної ресурсної парадигми [5]. Дана теорія була доопрацьована представниками неокласичної ринкової теорії (19 ст.), які виділили фактори виробництва: працю (цілеспрямована діяльність людей), землю (природні ресурси), капітал (засоби виробництва). Неокласики підкреслюють таку важливу характеристику факторів виробництва як обмеженість і роблять перші спроби сформулювати механізми їх ефективного використання суспільством. Сучасні прихильники неокласичної школи (20 ст.) досить часто четвертим фактором виробництва вважають підприємливість.

Подальший розвиток ресурсна теорія набуває у 20 ст., із появою теорії стратегічного управління, в рамках якої була сформована ресурсна теорія фірми, сутність якої в необхідності постійно і своєчасно виявляти, розвивати, захищати ресурсну базу організації, застосовуючи нові комбінації ресурсів, що має забезпечити ефективне перетворення ресурсів в ході діяльності організації на цінності для споживачів.

На початку 20 ст. ресурсна теорія була представлена окремими публікаціями Е. Чемберлена і Дж. Робінсона 1930 років. Її базові ідеї сформульовані Е. Пенроуз (1956) в теорії росту фірми. З 1980 років ресурсна теорія розвивається і перетворюється в ресурсну теорію фірми, визнану найбільш перспективною, завдяки дослідженням Б. Вернелфельда, Р. Рамельта, Дж. Барні, К. Коннера і К. Прахалада, М. Петерафа, І. Дирекса і К. Кула та інших.

В теперішній час ресурсна теорія в управлінні налічує кілька різних шкіл, які демонструють єдність розуміння сутності конкурентної переваги, яка досягається наявністю унікальної комбінації ресурсів та компетенцій фірми. Відмінності містяться у визначенні статусу і ролі ресурсів і методів досягнення конкурентних переваг. В результаті сформувалися два основні аналітичні напрями ресурсного підходу в управлінні – статичний та динамічний. Прихильники статичного підходу основну увагу приділяють аналізу змістовної сторони ресурсів та їх значенню у формуванні і збереженні конкурентних переваг фірми. Послідовники динамічного підходу досліджують процеси акумулювання, мобілізації і комбінування ресурсів із наступною їх трансформацією в конкурентні переваги. На основі фундаментальних досліджень було сформульовано ряд дефініцій: неспецифічні, малоспецифічні та ідіосинкратичні ресурси; компетенції і ресурси; імпліцитні та експліцитні компетенції; стратегічні активи; соціальна складність ресурсів; взаємозалежність ресурсів тощо.

На початку 21 ст. ресурсна парадигма набула подальшого розвитку із появою теорії оптимальних ме-

ханізмів. Американські вчені Л. Гурвіц, Е. Маскін та Р. Майерсон [6; 7; 8] у 2007 році за розробку її основних положень отримали Нобелівську премію з економіки. Спростовуючи метафору «невидимої руки ринку» Адама Сміта, яка в ідеальних умовах забезпечує ефективний розподіл ресурсів, науковці доводять, що на практиці умови функціонування організацій далеко не ідеальні і характеризуються відсутністю вільної конкуренції, неповнотою інформації для споживачів, позаринковими непрозорими домовленостями при укладанні угод між господарюючими суб'єктами. Теорія оптимальних механізмів ставить питання, наскільки механізми розподілу ресурсів є ефективними в цих умовах; яким є оптимальний механізм досягнення конкретної мети, чи то суспільний добробут, чи отримання прибутку приватним бізнесом; в яких ситуаціях ринки працюють ефективно, а в яких необхідне державне регулювання, і в якій формі воно має реалізовуватися. Дана теорія вирішує проблему організації стратегічної взаємодії (узгодження стимулів) господарюючих суб'єктів і формування механізму раціонального розподілу ресурсів в умовах неповноти інформації на ринку.

На думку Е. Маскіна конструювання механізмів раціонального розподілу ресурсів починається з визначення бажаного результату або соціальної мети і критеріїв оцінки оптимальності рішення, які залежать від постановки задачі, від контексту. Наприклад, якщо соціальна мета полягає в тому, щоб забезпечувати виробництво суспільних благ, рішення буде складатися з певної кількості таких благ. Критерій бажаності або оптимальності отриманого рішення при оцінці створеного механізму вибору того чи іншого суспільного блага «часто виглядає так: чи максимізує рішення щодо цього суспільного блага одержувану в цілому вигоду за вирахуванням витрат на надання цього блага?» [9, с. 18].

Проблему ресурсного обміну в стратегічному управлінні описує балансова модель ресурсних відносин, яка була висунута розробниками теорії зацікавлених сторін (теорії стейкхолдерів). Модель будується на тому, що мотивом взаємовідносин стейкхолдерів будь-якої організації є обмін ресурсами, цінними для них [10]. В результаті цих відносин виникає мережа. Зв'язки між елементами мережі, які вказують на наявність обміну ресурсами, незалежно від їх виду, може бути трьох типів: асиметричні на користь організації – найбільш вигідний варіант для організації; асиметричні на шкоду організації – неприйнятний варіант, так як він не вигідний для організації, оскільки вона віддає більше, ніж отримує; еквівалентні – варіант, вигідний для сторін в рівних умовах. Наявність будь-яких асиметричних зв'язків (обміну ресурсами) може викликати конфлікти організації зі стейкхолдерами, тому система повинна прагнути до еквівалентного обміну (балансу). Практична значимість застосування балансової моделі ресурсних відносин дозволяє стратегічно оцінити характер ресурсних взаємовідносин організації і визначитися з необхідністю внесення в них коректив.

Отже, ресурсна теорія в управлінні санаторно-курортною галуззю повинна будуватися на дослідженні ресурсів із застосуванням системного, функціонального, процесного і балансового підходів, що дозволить виявити основні характеристики різних видів ресурсів, типи зв'язків між ними, чинники впливу, можливі тран-

сформаційні зміни, створити інформаційно-аналітичну базу їх аналізу для розробки і прийняття рішень щодо управління ресурсами.

Незважаючи на важливість, функціональність і всебічність дослідження проблематики ресурсів представниками різних наукових напрямів, все ще відсутня теоретична цілісність в уявленні процесу ресурсного забезпечення суб'єктів господарювання.

Більшість наукових розробок фокусує увагу на розгляді окремих видів ресурсів без урахування їх взаємозалежності, взаємодоповнюваності, якісної неоднорідності і можливості комбінування.

Найбільш поширеною класифікацією ресурсів, в тому числі закладів санаторно-курортної галузі, є виділення: земельних, матеріальних, фінансових, рекреаційних і нематеріальних ресурсів [11, с. 236]. До останніх вчені відносять соціальні, інституційні, адміністративні, кадрові, інформаційні, інтелектуальні, інноваційні, організаційні, комунікативні ресурси і ресурси часу.

О. Галаченко стверджує, що ресурсну базу сфери санаторно-курортних послуг складають: рекреаційно-лікувальні, інфраструктурні, фінансові, медичні, матеріально-технічні, трудові, інвестиційні, маркетингові ресурси [1, с. 83].

Наукове тлумачення поняття «ресурсне забезпечення» зустрічається рідко і в основному торкається функціонування підприємств, організацій, закладів, рідше – галузей або органів державного управління.

Група дослідників державного управління [12, с. 54] вважає, що ресурсне забезпечення організації – це сукупність ресурсів, що використовуються чи можуть використовуватися організацією для здійснення своєї діяльності.

А. Чорна [13, с. 23] розуміє ресурсне забезпечення діяльності економічної організації з функціональних позицій, як складну систему систематизованих завдань, методик, методів, моделей розвитку організації, які дають можливість обґрунтувати, вибрати спосіб її ресурсного забезпечення та оцінити ефективність обраного способу.

О. Кремінь [14, с. 12] трактує поняття ресурсного забезпечення підприємства з позицій процесного підходу, як сукупність певних видів ресурсів (матеріальних, технологічних, трудових, фінансових, інформаційних, інтелектуальних) і джерел їх формування, що беруть безпосередню участь у процесах розвитку підприємства або можуть бути мобілізовані з метою забезпечення широкомасштабного використання його потенційних можливостей та переходу до якісно нового стану.

Т. Безверхнюк [15], досліджуючи ресурсне забезпечення регіонального управління, вважає, що це система державних заходів, спрямованих на створення матеріальних, правових, інституційних умов перетворення елементів ресурсного простору в засоби досягнення цілей.

І. Сокових у визначення поняття ресурсного забезпечення організації включає керований аспект динамічних умов господарювання: «ресурсне забезпечення – це сукупність ресурсів, доступних господарському суб'єкту, які можуть бути включені в процес виробництва в різних комбінаціях, що визначаються технологіями, з врахуванням прогнозних змін умов господарювання» [16].

Узагальнюючи існуючі трактовки досліджуваного поняття запропонуємо авторське визначення. Так, під ресурсним забезпеченням суб'єктів господарювання санаторно-курортної галузі розуміємо комплексний, безперервний, збалансований процес створення державою умов для формування, розподілу, відтворення різного виду ресурсів для реалізації стратегічних цілей функціонування і розвитку галузі.

Модель ресурсного забезпечення санаторно-курортної галузі з позиції процесно-функціонального підходу представлена на рисунку 1.

Дана модель дозволяє уточнити етапи процесу ресурсного забезпечення з розглядом паралельно виконуваних функцій управління, що сприяють реалізації даного процесу з метою досягнення конкретних цілей розвитку.

Процес ресурсного забезпечення санаторно-курортної галузі охоплює стадії формування, розподілу та відтворення ресурсів.

Формування ресурсів – ідентифікація (визначення, встановлення за визначеними критеріями), утворення і накопичення необхідної кількості вимірюваних можливостей для здійснення певної діяльності або створення умов, за яких певні перетворення дають необхідний результат, відбувається в процесі реалізації суб'єктами господарювання соціально-економічних відносин при здійсненні виробничо-господарської діяльності. (в процесі функціонування).

На нашу думку, в санаторно-курортній галузі функціонують і розвиваються інституційна, майнова, медико-соціальна, економічна, культурно-історична, екологічна, туристична, рекреаційна взаємодіючі соціально-економічні підсистеми, у яких формуються ресурси, пов'язані між собою, з системою загалом, із внутрішнім і зовнішнім середовищем суб'єктів господарювання цієї галузі.

На формування ресурсів санаторно-курортної галузі справляють вплив безліч чинників, які вимагають постійного моніторингу, всебічного вивчення змін в їх стані, обліку в процесі управління ресурсами.

У складі основних чинників ефективного формування ресурсів санаторно-курортних закладів необхідно враховувати ресурси державного управління: здатності і компетенції органів влади до формування збалансованого портфелю ресурсів, створення, мобілізації і реалізації ресурсних конкурентних переваг санаторно-курортних закладів.

Формування ресурсів санаторно-курортної галузі відповідає певним вимогам, які характеризують їх інтенсивне і раціональне утворення і накопичення: достатність, що підтверджує здатність виконувати поставлені цілі функціонування суб'єктами господарювання галузі; рівномірність, що свідчить про регулярність і сталість ресурсного забезпечення; ліквідність – характеристика, яка описує можливість швидко і безперешкодно здійснити ті або інші економічні операції з ресурсом; збалансованість - призводить до стійкого протікання процесів функціонування ресурсів.

Розподіл ресурсів пов'язаний із відносно пропорційним їх розміщенням, використанням і споживанням для досягнення цілей функціонування суб'єктів господарювання. В процесі розподілу постає питання щодо вибору найкращого (оптимального з точки зору певного критерію) варіанту використання обмежених ресурсів.

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

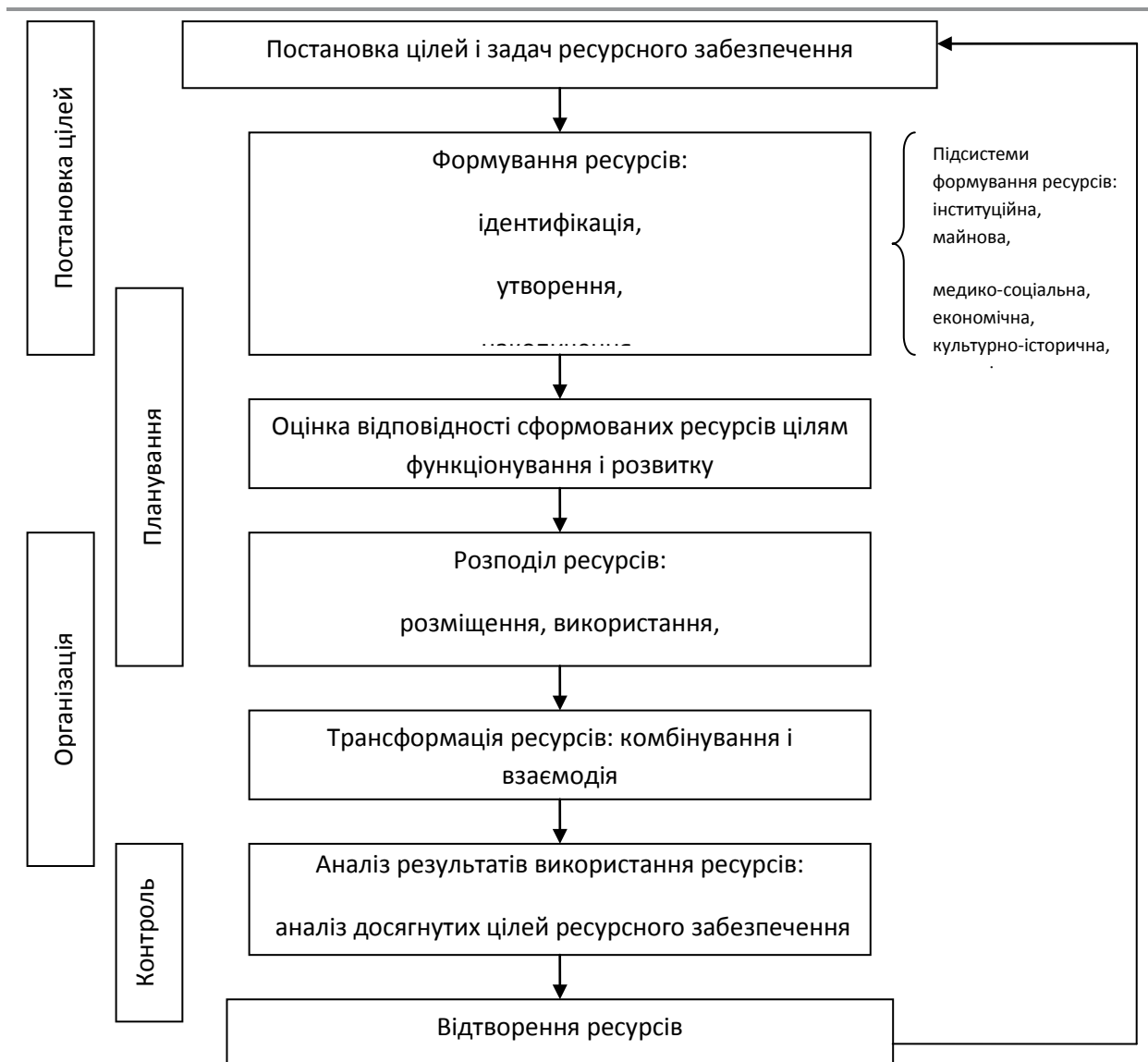

Рис. 1. Модель ресурсного забезпечення суб'єктів господарювання санаторно-курортної галузі з позиції процесно-функціонального підходу.

Відтворення ресурсів – процес відновлення споживчих якостей ресурсів відповідно до встановлених критеріїв. На думку О. Літвінова, особливості відтворення окремих видів ресурсів підприємства в першу чергу пов'язані із особливостями їх натурально-речового втілення [17, с. 61].

Застосування моделі ресурсного забезпечення в практичній діяльності суб'єктів господарювання санаторно-курортної галузі дозволить за рахунок поліпшення результативності процесу ресурсного забезпечення підвищити якість медичних послуг.

Теоретичною базою дослідження проблеми ресурсного забезпечення суб'єктів господарювання санаторно-курортної галузі служать фундаментальні концепції, теорії, моделі, розроблені вітчизняними та зарубіжними вченими в сфері дослідження еволюції теоретичних уявлень про категорію «ресурси» від розуміння сутності ресурсу як фактора

суспільного виробництва в класичній економічній думці до появи ресурсної теорії фірми.

Перспективою подальших досліджень є окреслення основних положень ресурсної теорії стосовно управління закладами санаторно-курортної галузі, розширення уявлення про сфери, об'єкти і процеси застосування ресурсної теорії і її еволюційних зрушень у просторі суб'єктів господарювання санаторно-курортної галузі України, що дозволить отримати відповіді на низку питань і уявлення про глибинні процеси і джерела поліпшення можливостей управління їх ресурсним забезпеченням.

Література.

1. Галаченко О. О. Розвиток сфери санаторно-курортних послуг: регіональний аспект: монографія. Львів: Вид-во ПП «Арал», 2017. 360 с.
2. Господарський кодекс України: Кодекс України: Закон України від № 436-IV 16.01.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/436-15#n1710>

3. Класифікація видів економічної діяльності: Наказ, Класифікатор Держспоживстандарт України від № 457 від 11.10.2010 р. URL: <https://evrovektor.com/kved/2010/122/Ohorona-zdorov-ja>
4. Верхоглядова Н., Письменна О. Класифікація ресурсів та її значення для управління ресурсозбереженням. *Інвестицій: практика та досвід*. 2015. №16. С. 27–31.
5. Сэй, Ж. Б. Трактат по политической экономии. Москва: Директ-Медиа, 2007. 67 с. URL: <https://biblioclub.ru/index.php?page=book&id=26847>
6. Hurwicz L. But who will guard the guardians? Nobel prize lecture. December 8. 2007. p. 280–291.
7. Maskin E. Mechanism design: how to implement social goals. Nobel prize lecture. December 8. 2007. Pp. 296–307.
8. Myerson R. Perspectives of mechanism design in economic theory. *Nobel prize lecture*. December 8. 2007. Pp. 320–341.
9. Маскин Э. С. Конструирование экономических механизмов: как реализовать социальные цели: Докл. к X Междунар. науч. конф. по проблемам развития экономики и общества, Москва, 7 9 апреля 2009 г. / пер. с англ. Ю. М. Яновской; ред. пер. Ф. Т. Алескеров. Москва: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2009. 22 с. URL: <http://www.hse.ru/data/565/294/1241/%D0%9C%D0%B0%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%BD.pdf>
10. Freeman R. E. *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. First Edition. Boston: Harpercollins College Div, January 1984. 275 p.
11. Пономаренко В. С. Стратегія управління підприємством. Харків: Основа, 1999. 620 с.
12. Галаченко О. О. Регіональна політика розвитку сфери санаторно-курортних послуг: автореф. дис... д-ра економ. наук. Ін-т регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України. Львів, 2019. 40 с.
13. Державне управління: навч. посіб. / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко; за ред. А. Ф. Мельник. Київ: Знання-Прес, 2003. 343 с.
14. Чорна А. Структура ресурсного забезпечення економічної безпеки підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2009. № 4. Т. 1. С. 93.
15. Кремін О. М. Ресурсне та організаційне забезпечення ефективного розвитку підприємств (за матеріалами цукрових заводів України): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: Київ, 2009. 21 с.
16. Безверхнюк Т. Принципи ресурсного забезпечення регіонального управління. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Ardu_o/2009_1/R_1/Bezverhruk.pdf
17. Соковых И. С. Ресурсное обеспечение предприятий: сущность и принципы формирования. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/resursnoe-obespechenie-predpriyatiysuschnost-i-printsipy-formirovaniya>
18. Литвінов О. С. Відтворення нематеріальних ресурсів підприємства: сутність та види. Економіка та держава. 2015. № 3. С. 59–63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2015_3_15
2. Hospodarskyi kodeks Ukrainy: Kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid № 436-IV 16.01.2003 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/436-15#n1710>
3. Klyasyfikatsiia vydiv ekonomichnoi diialnosti: Nakaz, Klyasyfikator Derzhspozhyvstandart Ukrainy vid № 457 vid 11.10.2010 r. URL: <https://evrovektor.com/kved/2010/122/Ohorona-zdorov-ja>
4. Verkhohliadova N., Pysmenna O. Klyasyfikatsiia resursiv ta yii znachennia dla upravlinnia resursozberzhenniam. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2015. №16. S. 27–31.
5. Sëi, Zh. B. Traktat po polytycheskoi ekonomyy. Moskva: Dyrekt-Medya, 2007. 67 s. URL: <https://biblioclub.ru/index.php?page=book&id=26847>
6. Hurwicz L. But who will guard the guardians? Nobel prize lecture. December 8. 2007. p. 280–291.
7. Maskin E. Mechanism design: how to implement social goals. Nobel prize lecture. December 8. 2007. Pp. 296–307.
8. Myerson R. Perspectives of mechanism design in economic theory. *Nobel prize lecture*. December 8. 2007. Pp. 320–341.
9. Maskyn Э. С. Konstruyrovanye ekonomycheskykh mekhanizmov: kak realizovat sotsyalnye tsely: Dokl. k X Mezhdunar. nauch. konf. po problemam razvytyia ekonomyy y obshchestva, Moskva, 7 9 aprelia 2009 h. / Per. s anhl. Yu. M. Yanovskoi; red. per. F. T. Aleskerov. M.: Yzd. dom HU VShЭ, 2009. 22 s. URL: <http://www.hse.ru/data/565/294/1241/%D0%9C%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BD.pdf>
10. Freeman R. E. *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. First Edition. Boston: Harpercollins College Div, January 1984. 275 p.
11. Ponomarenko V. S. *Stratehiia upravlinnia pidpriemstvom*. Kharkiv: Osnova, 1999. 620 s.
12. Halachenko O. O. *Rehionalna polityka rozvytku sfery sanatorno-kurortnykh posluh: avtoref. dys.... d-ra ekonom. nauk. In-t rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy*. Lviv, 2019. 40 s.
13. Derzhavne upravlinnia: navch. posib. / A. F. Melnyk, O. Yu. Obolenskyi, A. Yu. Vasina, L. Yu. Hordiienko; za red. A. F. Melnyk. Kyii: Znannia-Pres, 2003. 343 s.
14. Chorna A. *Struktura resursnoho zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva*. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. 2009. № 4. T. 1. S. 93.
15. Kremin O. M. *Resursne ta orhanizatsiine zabezpechennia efektyvnoho rozvytku pidpriemstv (za materialamy tsukrovykh zavodiv Ukrainy): avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk: Kyiv, 2009. 21 s.*
16. Bezverkhniuk T. *Prynsypy resursnoho zabezpechennia rehionalnoho upravlinnia*. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Ardu_o/2009_1/R_1/Bezverhruk.pdf
17. Sokovykh Y. S. *Resursnoe obespechenye predpriyati: sushchnost y prynsypy formirovaniya*. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/resursnoe-obespechenie-predpriyatiysuschnost-i-printsipy-formirovaniya>
18. Litvinov O. S. *Vidtvorennia nematerialnykh resursiv pidpriemstva: sutnist ta vydy. Ekonomika ta derzhava*. 2015. № 3. S. 59–63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2015_3_15

References.

1. Halachenko O. O. *Rozvytok sfery sanatorno-kurortnykh posluh: rehionalnyi aspekt: monohrafiia*. Lviv: Vyd-vo PP «Aral», 2017. 360 s.